

Novela je krok vpred, na ťahu sú vysoké školy

Ján Mikola

Od 1. septembra platí novelizovaný zákon o vysokých školách. Už aj preto, že ide o podstatné zmeny vo vysokoškolskom štúdiu a vysokoškolskej sústave, čomu zodpovedá aj rozsah novely (takmer 200 zmien), uskutočnila sa k novele široká verejná diskusia. Ozdnel v nej rad konštruktívnych názorov, ale aj silné slová zo strany niektorých politikov. Nie

Prírodná komercializácia štúdia na úkor výskumu, tak ako sme toho svedkami najmä v prípade súkromných škôl, úrovní štúdia mimoriadne škodí

Ján Mikola,
minister školstva

všetky vyjadrenia však vystihli podstatu vládou pripravených zmien, a to možno aj preto, lebo ide o koncepčné otázky.

Reforma vysokého školstva je dlhodobý proces a jej uskutočnenie si vyžaduje zásadné kroky. Vládou pripravená, parlamentom a prezidentom schválená novela vysokoškolského zákona má za cieľ byť takýmto krokom. Zavedenie registrov študentov, zamestnancov a garantov, zrovnoprávenie podmienok činnosti pre všetky typy vysokých škôl, vytvorenie podmienok na viaczdrojové financovanie verejných vysokých škôl, zvýšenie úrovne vedeckej a výskumnej činnosti a mobility študentov sú pre reformu nevyhnutné.

Úroveň štúdia neklesá

Netreba sa báť povedať, aj keď to nie je vždy akceptované, že úroveň absolventov slovenských vysokých škôl je stále veľmi vysoká. Svedčí o tom napríklad aj ich uplatnenie sa v zahraničí,

kde majú naši absolventi veľmi vysoký kredit. Jestvujú však aj názory, že v ostatnom období na niektorých študijných odboroch úroveň vysokoškolského štúdia poklesla a aj naďalej prudko klesá, k čomu prispel aj vznik nových, najmä súkromných vysokých škôl, na ktorých v súčasnosti študuje len osem percent vysokoškolských

študentov, pretože dostatočne hlboké a objektívne rozbor o poklese úrovne štúdia u nás zatiaľ nejestvujú.

Na zhodnotenie úrovne a postavenia slovenských vysokých škôl nám však môžu poslúžiť aj analýzy, ktoré vypracovala Asociácia európskych univerzít - EUA. Za slabú stránku sa tu považuje riadca štruktúra univerzít, ktorá má veľké množstvo kolektívnych orgánov na inštitucionálnej úrovni či už s rozhodovacou, alebo poradenskou úlohou. Ide najmä o akademické senáty, správne rady, vedecké rady, kolegiá rektorov či dekanov, a to aj na úrovni fakúlt. Taký mechanizmus riadenia nie je bežný v štátoch EÚ. Hodnotitelia ďalej konštatujú, že reprezentanti akademických senátov nemajú dostatočnú predstavu o svojej úlohe, právach či moci.

Odporúča sa, aby si vysoké školy vybudovali vhodné postupy na inštitucionálnej úrovni so zodpovednosťou

rektora, s cieľom racionalizovať finančný manažment, stanoviť priority a rozvinúť vhodné iniciatívy. Za nedostatočné sa považuje aj úroveň celoživotného vzdelávania a odporúča sa vytvorenie mechanizmov na jeho implementovanie do sústavy vysokoškolského vzdelávania.

Asociácia odporúča vláde, aby prehodnotila celkovú štruktúru slovenských verejných vysokých škôl a to aj čo sa týka štruktúry ich finančnej podpory a aby podstatne zvýšila ich financovanie z verejných zdrojov.

Slovenské školstvo hodnotí aj Európska komisia vo vzťahu k plneniu Lisabonskej stratégie. Veľmi dobré výsledky dosahujeme v podiele populácie so stredným vzdelaním, v podiele predčasne končiacich žiakov a vo zvýšení absolventov v matematike a informačných technológiách. Za nedostatok sa považuje najmä celoživotné vzdelávanie.

Prehľadnejšie podmienky

Ukazuje sa, že principiálnou otázkou reformy vysokého školstva musí byť teda zvýšenie úrovne či kvality vysokých škôl. To je však možné dosiahnuť iba cestou zvýšenia ich vedeckej a výskumnej činnosti. Univerzita či vysoká škola musí byť aj vedeckým a odborným vysokým školám aj výskumným pracoviskom. Prírodná komercializácia štúdia na úkor výskumu, tak ako sme toho svedkami najmä v prípade súkromných škôl, úrovní štúdia mimoriadne škodí. Aj z tohto dôvodu novela prináša novú kategorizáciu vysokých škôl, kde kritériom zaradenia sa medzi univerzitu, vysokú školu a odbornú vysokú školu

bude úroveň vedeckej a výskumnej činnosti a kvalifikačná štruktúra pedagógov.

V súvislosti s uplatňovaním novely zákona Ministerstvo školstva SR v súčasnosti predkladá na rokovanie nariadenie vlády o Akreditačnej komisii a nariadenie vlády, ktorým sa určujú limity finančných prostriedkov na zabezpečenie štúdia v programoch externej formy. V prvom dokumente sa zdôrazňuje, že pedagóg môže garantovať študijný program, byť gestorm študijného predmetu alebo vykonávať akademickú funkciu iba v rámci jednej univerzity či vysokej školy. Tým by sa mal definitívne vyriešiť problém tzv. lietajúcich profesorov. Čo sa týka priradenia

finančných limitov, zmena oproti súčasnosti spočíva v tom, že každá škola má na základe určitých pravidiel priradený istý objem finančných prostriedkov, ktoré môže využiť na zabezpečenie štúdia v externej forme.

Ministerstvo školstva predkladá aj Opatrenie MŠ, ktorým sa určujú maximálne výšky ročného školného pre študijné programy v externej forme. Limity sa vypočítali na základe metodiky na výpočet normatívo a sú definované pre jednotlivé študijné odbory. Ostatným dôležitým dokumentom je Opatrenie MŠ - Návrh kritérií na začlenenie vysokých škôl do sústavy vysokých škôl v SR. Zaradenie sa vykoná na základe komplexnej akreditácie vykonanej Akreditačnou

komisiou. Pri zaradení sa využije aj register zamestnancov na to, aby sa zabránilo duplicitnej garancii študijných programov či predmetov alebo dokonca duplicitnému vykonávaniu funkcií. Kritériá vychádzajú z hodnotenia úrovne vedeckej a výskumnej činnosti, realizácie doktorandského štúdia, štruktúry pedagógov vo vzťahu k počtu študentov a úspešnosti získaných grantov.

Uplatnenie týchto kritérií bude mať zaiste pre niektoré vysoké školy veľmi vážny dosah. Zásadou však je, aby každá škola mala rovnaké podmienky na svoju činnosť a existenciu. To, či ich dokáže využiť už len o ň samej.

Autor je minister školstva

